

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Комар Ольга Сергіївна,
Уманський державний педагогічний
університет ім. Павла Тичини,
Україна

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується швидкими змінами технологій, що обумовлюють формування нової освітньої системи, яка постійно вдосконалюється. Успіх реалізації неперервної освіти залежить від того, наскільки здатними будуть учасники освітнього процесу підтримувати свою конкурентоспроможність. Важливою умовою при цьому стає розвиток таких особистісних якостей як активність, ініціативність, здатність мислити творчо і знаходити нестандартні рішення. У зв'язку з цим, одним з перспективних напрямків розвитку системи освіти України стає підвищення професійної майстерності вчителів, поширення передового досвіду, розробка нових методик навчання. Таким чином, у світі інноваційних реформ в освіті все більш актуальним стає питання розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів. Однак, незважаючи на численні згадки даного феномену в науковій літературі, досі немає однозначності у його визначенні, його складових та шляхів його розвитку. Таким чином, актуальність теми обумовлена відсутністю науково обумовлених шляхів розвитку професійної компетентності педагогів та зростаючими потребами суспільства у компетентних працівниках.

Проблему професійної компетентності майбутніх вчителів досліджувало багато філософів, педагогів та психологів (В.А. Адольф, Т.Г. Браже, І.Д. Багаєва, Н.В. Кузьміна, М.І. Лукьянова, А.К. Маркова, Г. Бернгард, В. Блум, Д. Брунер, Н. Кантор, Х. Маркус, Дж. Равен, Р. Стернер, Д. Елкінд та інші).

Вітчизняні та зарубіжні дослідники окреслювали різні підходи до визначення професійної компетентності педагога. В зарубіжних дослідженнях акцент робиться на практичну сторону (професійне самовдосконалення), у працях же вітчизняних учених, увага приділяється більш теоретичним аспектам (методологічним підходам, визначенням, поняттям, структурі).

Слід зауважити, що специфіка професійної компетентності вчителів визначається особливостями праці, відмінностями з іншими

інтелектуальними та творчими видами діяльності. Отож, можемо виокремити такі відмінності:

- Систематичний характер роботи педагога вимагає, за словами А.С. Макаренка, негайного аналізу та дії. На протязі одного уроку, наприклад, перед учителем може постати чимало проблемних ситуацій, у рішенні кожної з яких зберігається схема єдиного творчого процесу.

- Обмежені можливості вибору кращого варіанту рішення проблемної ситуації.

- Педагогічна діяльність реалізується постійно, але результати її відображаються не одразу, проявляється риса «віддаленої» результативності.

- Суттєвою професійною рисою діяльності вчителя є вміння прогнозувати подальші можливості розвитку якостей, відповідно до попередніх процесів їх формування.

- Кожен педагог працює індивідуально, але водночас результати навчання і виховання складаються із колективних зусиль різних педагогів. Нерідко відсутність спільних вимог у педагогічному колективі може суттєво понизити ефективність праці окремих учителів.

- Результативний педагогічний процес визначається злагодженістю зусиль кожного з його учасників.

- Робота педагога поєднує в собі спеціалізовані знання, уміння та навички(по окремим дисциплінам, галузям) та загально-професійні – психолого-педагогічні знання, уміння та навички [2; 30].

Таким чином, професійна компетентність – це, перш за все, характеристика високопрофесійного педагога, здатного максимально реалізувати себе в педагогічній діяльності і адаптуватися до змін сучасного суспільства. Тому, професійну компетентність учителя ми визначаємо як сукупність знань, умінь та здібностей, що забезпечують належні результати у навчанні та вихованні тих, хто навчається.

Найбільш чітко специфіку професійної компетентності майбутнього вчителя можна виявити під час її розгляду з позиції наступних трьох компонентів:

- діяльнісного компонента (знання, уміння, навички самостійної діяльності, мотивація, кар'єрний ріст);

- особистісного компонента (знання, уміння та навички, принципи розвитку особистості студента, вміння співпереживати, мотивація до саморозвитку, уміння контролювати свої емоції);
- соціально-комунікативного компонента (знання, уміння та навички педагогічного спілкування, оптимізм).

Особливого значення професійна компетентність вчителя набуває завдяки значним інноваційним змінам, які відбуваються в системі освіти України в даний час [3; 268].

Інноваційне освітнє середовище — це сукупність матеріальних, духовних, економічних, педагогічних та інших умов і стимулів, необхідних для розвитку інноваційної освітньої діяльності в школі, це система організаційних форм та засобів, які сприяють модернізації освітньої діяльності [1; 65].

Проте, як показує соціально-педагогічна практика, частина вчителів відчувають труднощі під час адаптації до нових соціальних, економічних, професійних умов, і тоді відсутність професійної компетентності може стати причиною серйозних психологічних проблем особистості.

У зв'язку з цим, доцільною буде розробка та створення психолого-педагогічних умов для розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів, які б сприяли збільшенню результатів навчальної діяльності, формуванню позитивних стосунків між учасниками навчального процесу. Адже саме психолого-педагогічна підтримка наразі стає одним з провідних напрямків у розвитку професійної компетентності майбутніх учителів в умовах модернізації інноваційного освітнього простору.

Література

1. Зеер Э. Ф., Павлова А. М. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход // Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова : учебное пособие. - М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. - 216 с.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития. // Э.Ф. Зеер - М.: Академия, 2009. - 240 с.
3. Сыманюк Э. Э., Печеркина А. А. Противодействие профессиональным деформациям // Э. Э Сыманюк, А. А. Печеркина // Народное образование. - 2010. - № 9. - С. 265-269.